

Оцінка майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності (ОПІВ).

Джерела інформації для визначення
вартості майнових прав на ОПІВ.
Ідентифікація прав на ОПІВ та
перевірка їх чинності.

Осмолівська Олена

Заступник начальника відділу оцінки прав на
об'єкти інтелектуальної власності УкрНІОІВІ

НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ, ЯКІ РЕГЛАМЕНТУЮТЬ ПРОВЕДЕННЯ ОЦІНКИ МАЙНОВИХ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ:

1. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12.07.2001 № 2658.
2. Національний стандарт №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 № 1440.
3. Національний стандарт №4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності», затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 № 1185.
4. Методика оцінки майнових прав інтелектуальної власності, затверджена Наказом Фонду державного майна України від 25.06.2008 № 740.

ЩО ТАКЕ ОЦІНКА ПРАВ НА ОПІВ ?

Оцінка прав на об'єкти інтелектуальної власності – це процес визначення вартості прав на результат інтелектуальної, творчої діяльності, виражений в конкретному ОПІВ, за встановленою процедурою на певну дату.

ДАТА ОЦІНКИ

*Відповідно до Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» **датою оцінки** є дата, станом на яку здійснюються процедури оцінки майна та визначається вартість майна.*

ЯКІ ПРАВА ОЦІНЮЮТЬСЯ?

*Відповідно до Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» **майновими правами**, які можуть оцінюватися, визнаються будь-які права, пов'язані з майном, відмінні від права власності, у тому числі права, які є складовими частинами права власності (**право володіння, розпорядження, користування**).*

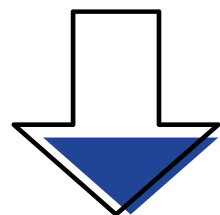
ДЛЯ ЧОГО НЕОБХІДНА ОЦІНКА МАЙНОВИХ ПРАВ НА ОПІВ

- визначення справедливої вартості майнових прав на ОПІВ для постановки на баланс суб'єкта господарювання в якості нематеріального активу;
- переоцінка майнових прав на ОПІВ для визначення справедливої вартості цього активу на визначену дату;
- внесення майнових прав на ОПІВ до статутного капіталу підприємства;
- визначення вартості майнових прав на ОПІВ при укладанні договорів щодо розпорядження майновими правами на ОПІВ (ліцензійних договорів, договорів купівлі – продажу, договорів франшизи тощо) для отримання додаткових доходів і визначення подальшої стратегії комерціалізації ОПІВ;
- визначення розміру платежів (паушального або роялті) за використання майнових прав на ОПІВ при укладанні ліцензійних договорів;
- визначення майнових часток (паїв) учасників та засновників підприємства, що приходяться на ОПІВ, а також здійснення купівлі-продажу цих часток;
- врахування вартості майнових прав на ОПІВ при створенні, реорганізації, банкрутстві, ліквідації, приватизації підприємства, яке володіє цими правами;
- визначення розміру авторської винагороди, дарування і спадкування майнових прав на ОПІВ.

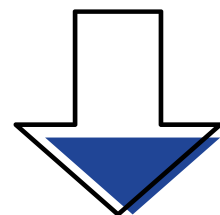
Випадки обов'язкового проведення оцінки визначені в ст. 7 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні».

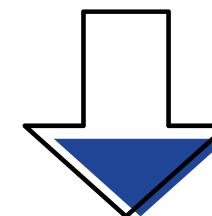
ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ МАЙНОВИХ ПРАВ НА ОПІВ

ДОХІДНИЙ

ВИТРАТНИЙ

ПОРІВНЯЛЬНИЙ

- Вибір того чи іншого підходу для оцінки майнових прав на ОПІВ залежить від мети оцінки, виду та стану ОПІВ.
- Неможливість або недоцільність застосування певного методичного підходу, яка пов'язана з повною відсутністю чи недостовірністю необхідних для цього вихідних даних про об'єкт оцінки та іншої інформації, окремо обґрунтовується у звіті про оцінку.

ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ МАЙНОВИХ ПРАВ НА ОПІВ

ДОХІДНИЙ

- ґрунтується на застосуванні оціночних процедур переведення очікуваних доходів від використання ОПІВ у його вартість;
- застосовується, коли можливо визначити розмір доходу, що отримує або може отримувати юридична чи фізична особа від використання майнових прав на ОПІВ, які їй належать;
- посідає пріоритетне місце як підхід, який найбільш достовірно відображає цінність ОПІВ.

МЕТОДИ ДОХІДНОГО ПІДХОДУ ДЛЯ ОЦІНКИ МАЙНОВИХ ПРАВ НА ОПІВ

МЕТОД ПРЯМОЇ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ДОХОДУ

застосовується у випадку, коли прогнозується постійний за величиною і рівний протягом періоду прогнозування грошовий потік від використання ОПІВ. Капіталізація цього доходу здійснюється шляхом ділення його на ставку капіталізації, що характеризує норму доходу на інвестований капітал (власний і / або запозичений) і норму його повернення.

МЕТОД НЕПРЯМОЇ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ДОХОДУ (ДИСКОНТУВАННЯ ГРОШОВОГО ПОТОКУ)

застосовується у випадку, коли прогнозується неоднаковий за величиною і непостійний протягом періоду прогнозування грошовий потік від використання ОПІВ. Цей метод враховує ставку дисконтування.

Для більш детального ознайомлення з підходами та методами оцінки див. Національний стандарт №4 "Оцінка майнових прав інтелектуальної власності"

МЕТОДИ ДОХІДНОГО ПІДХОДУ ДЛЯ ОЦІНКИ МАЙНОВИХ ПРАВ НА ОПІВ

МЕТОД РОЯЛТІ	застосовується за умови, що майнові права інтелектуальної власності надані або можуть бути надані за ліцензійним договором іншій фізичній або юридичній особі. Метод полягає у визначенні суми дисконтованих доходів від ліцензійних платежів.
МЕТОД ПЕРЕВАГИ У ПРИБУТКУ	передбачає дисконтування або пряму капіталізацію різниці між прибутком від діяльності підприємства, що провадиться з використанням ОПІВ, та прибутком, отриманим від такої діяльності без використання зазначеного ОПІВ.
МЕТОД ДОДАТКОВОГО ПРИБУТКУ	передбачає пряму капіталізацію додаткового прибутку, який може отримувати підприємство в результаті використання ОПІВ понад середній прибуток, який отримують подібні суб'єкти господарювання, які не мають переваги володіння такими майновими правами на ОПІВ. Умова застосування – відсутність у суб'єкта господарювання інших нематеріальних активів, окрім зазначеного ОПІВ.
МЕТОД РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКІВ	полягає у виділенні частини прибутку, що отримана в результаті використання ОПІВ, із загальної суми прибутку підприємства з подальшим переведенням такої частини прибутку у вартість майнових прав інтелектуальної власності. Процедура переведення здійснюється шляхом дисконтування або прямої капіталізації прибутку.

ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ МАЙНОВИХ ПРАВ НА ОПІВ

ВИТРАТНИЙ

- ґрунтується на визначенні вартості витрат, необхідних для відтворення або заміщення об'єкта оцінки;
- передбачає визначення вартості майнових прав на ОПІВ на основі калькуляції витрат, пов'язаних із створенням або придбанням ОПІВ, з урахуванням зносу на дату оцінки;
- використовується, якщо неможливо знайти об'єкт – аналог, відсутній досвід реалізації подібних об'єктів або прогноз майбутніх доходів від використання ОПІВ не визначений;
- зазвичай використовується на початкових етапах життєвого циклу ОПІВ, які стосуються соціальної сфери, космічних технологій, оборонної промисловості, ядерної енергетики тощо.

МЕТОДИ ВИТРАТНОГО ПІДХОДУ ДЛЯ ОЦІНКИ МАЙНОВИХ ПРАВ НА ОПІВ

МЕТОД ПРЯМОГО ВІДТВОРЕННЯ

Передбачає визначення поточної вартості витрат, пов'язаних із створенням (розробленням) або придбанням на дату оцінки майнових прав на існуючий на підприємстві ОПІВ, який оцінюється, приведенням ОПІВ в стан, що забезпечує його найбільш ефективне використання, з урахуванням витрат на правову охорону, маркетингові дослідження, рекламу тощо, а також розмір прибутку суб'єкта господарювання, який створив (розробив) такий об'єкт.

Застосовується, якщо у замовника є документально зафіксований кошторис витрат та наявні первинні документи, які підтверджують ці витрати.

МЕТОД ЗАМІЩЕННЯ

Ґрунтується на визначенні вартості заміщення на підставі інформації про поточну вартість витрат на дату оцінки на створення (розроблення) або придбання прав на ОПІВ, подібного до об'єкта оцінки за своїми споживчими, функціональними та економічними показниками, а також інформації про витрати, пов'язані з проведенням маркетингових досліджень і рекламою **подібного об'єкта**, та про розмір прибутку суб'єкта господарювання, який створив (розробив) подібний об'єкт.

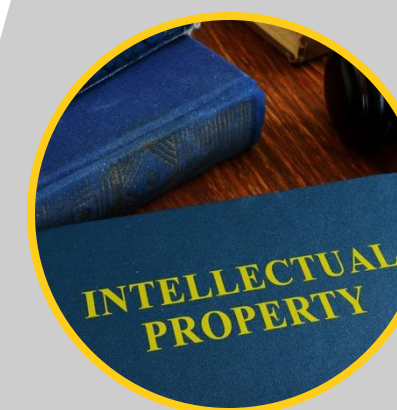
Застосовується, якщо у замовника відсутній кошторис витрат та немає первинних документів, які підтверджують витрати.

ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ МАЙНОВИХ ПРАВ НА ОПІВ

ПОРІВНЯЛЬНИЙ

- застосовується у разі наявності достатнього обсягу достовірної інформації про ціни на ринку подібних ОПІВ та про умови договорів щодо розпорядження майновими правами на такі об'єкти;
- передбачає аналіз цін продажу та пропонування подібних ОПІВ з відповідним коригуванням розбіжностей між оцінюваним об'єктом і його аналогами;
- переважно застосовується в комплексі з іншим підходом (дохідним, витратним) і має другорядний характер.

РЕКОМЕНДОВАНА ПЕРЕВАГА ЗАСТОСУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ МАЙНОВИХ ПРАВ НА РІЗНІ ОПІВ

Об'єкти інтелектуальної власності	У першу чергу	У другу чергу	Слабо застосовано
Патенти й технології	Дохідний	Витратний	Порівняльний
Торговельні марки та бренди	Дохідний	Витратний	Порівняльний
Інформаційне програмне забезпечення у соціальній сфері (некомерційне використання)	Витратний	Порівняльний	—
Програмні продукти	Дохідний	Витратний	Порівняльний
Авторські права	Дохідний	Витратний	Порівняльний
Франчайзні права	Дохідний	Порівняльний	Витратний

ВХІДНІ ДАНІ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ОЦІНКИ МАЙНОВИХ ПРАВ НА ОПІВ

Склад та повнота вхідних даних для оцінки мають відповідати загальному принципу логіки «необхідності та достатності».

Вхідні дані для проведення оцінки поділяються на три категорії:

1. Юридичні, технічні та економічні, що стосуються об'єкта оцінки і надаються замовником.
2. Додаткові матеріали, які надаються замовником за зверненням оцінювача (листи, роз'яснення, довідки, калькуляції тощо).
3. Ринкові дані (пропозиції з продажу, надання у використання аналогічних об'єктів), які розшукуються оцінювачем самостійно.

Дані слід ретельно досліджувати і брати в роботу тільки ті, які формують уяву про вартість, запобігаючи інформаційного «галасу».

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ

Національні стандарти визнають належними вхідними даними для оцінки виключно документи замовника, тоді як **міжнародні стандарти допускають** повноцінність вхідних даних у вигляді **усних свідчень** відповідних фахівців та інших спеціалістів.

Разом з тим, по тексту національних стандартів допускається надання різноманітних «припущень», які, на думку фахівців, по суті є еквівалентом вхідних даних, відповідальність за достовірність яких умовно перекладається від замовника до виконавця оцінки.

У Міжнародних стандартах оцінки усні свідчення відносяться до «фактів».

Національні стандарти і методики не відносять усні свідчення до належних вхідних даних. В практичних оцінках вони можуть бути наведені в якості припущень оцінювача.

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ОЦІНКИ (Частина 1)

1. Спеціальна інформаційна система УКРНОІВІ (СІС) (<https://sis.nipo.gov.ua/uk/search/simple/>) - ідентифікація об'єкта оцінки, перевірки чинності майнових прав на ОПІВ, перевірки суми зборів, які були сплачені або підлягають сплаті.
2. Бази даних ставок роялті: Royalty Stat (<https://royaltystat.com/>), Royalty Range (<https://www.royaltyrange.com/>), ktMINE (<https://www.ktmine.com/>) – діапазони ставок роялті по галузям.
3. Державна служба статистики України (<https://www.ukrstat.gov.ua/>) – індекси інфляції, які можна використовувати для приведення минулої вартості до поточної та навпаки; дані по рентабельності підприємств, які можна використати для визначення норми прибутку; інша економічна статистика діяльності підприємств по різних галузям.
4. Національний банк України (<https://bank.gov.ua/>) – облікова ставка, курси валют, індекси інфляції, статистичні дані.

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ОЦІНКИ (Частина 2)

5. Електронна система публічних закупівель Prozorro (<https://prozorro.gov.ua>) – пошук інформації про можливі об'єкти-аналоги, схожі з оцінюваним ОПІВ.
6. «Порядок сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності» від 23.12.2004 № 1716 (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1716-2004-%D0%BF#Text>) – розмір зборів за набуття правової охорони на різні ОПІВ.
7. Спеціальне законодавство України про охорону прав на ОПІВ (Закони України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про авторське право і суміжні права») - для визначення строків дії різних ОПІВ.
8. Юридичні, технічні та економічні документи, надані замовником (правовстановлюючі документи, бухгалтерські відомості тощо).

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ

Якщо питання до експерта потребує визначення вартості майна або майнових прав, зберігаються усі вимоги стандартів проведення оцінки та міркування щодо можливих недоліків оцінки.

Окремий напрямок – ретроспективна оцінка, проблеми якої розглянуті у двох випусках Практики Оцінки (1. Практика оцінки майна № 1, Під загальною редакцією Я.І. Маркуса. Оцінка вартості майна на дату, віддалену від поточної (обмеження, припущення, алгоритм). 2018 р. 2. Практика оцінки № 9, Під загальною редакцією Я.І. Маркуса «Складний шлях від сьогодення в минуле» Київ, 2023 р.)

В рамках ретроспективної оцінки/експертизи в якості результату розрахунків можна використовувати діапазон вірогідних значень. Такий результат за умов невизначеності та неповноти інформації є більш коректним, ніж «крапкове» значення.

ДОКУМЕНТИ, ЯКІ НЕОБХІДНІ ДЛЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ОЦІНКИ МАЙНОВИХ ПРАВ НА ТОРГОВЕЛЬНУ МАРКУ

- **правовстановлюючі документи:** свідоцтво про реєстрацію (обов'язково), виписка з реєстру торговельних марок, рішення про реєстрацію відомостей про передачу прав, рішення апеляційної палати або суду, довідка про дію міжнародної реєстрації на ТМ, договір про передання майнових прав на ТМ;
- відомості про витрати на створення та реєстрацію ТМ;
- існуючий ліцензійний договір на використання ТМ або проєкт ліцензійного договору або договору про передання майнових прав на ТМ;
- документи, що містять відомості про наявність обтяжень, які діють щодо ТМ, включаючи обтяження заставою або борговими зобов'язаннями;
- фінансова звітність ліцензіата (ліцензіара);
- обсяги продажів товарів і послуг з використанням ТМ (ретроспективні та прогнозні);
- інформація про ціну (без ПДВ) і собівартість одиниці продукції, яка реалізується з використанням ТМ;
- бізнес-план/фінансовий план розвитку підприємства, маркетингові дослідження ринку – за наявності.

ДОКУМЕНТИ, ЯКІ НЕОБХІДНІ ДЛЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ОЦІНКИ МАЙНОВИХ ПРАВ НА ВИНАХІД (КОРИСНУ МОДЕЛЬ)

- **правовстановлюючі документи:** патент (обов'язково), виписка з реєстру винаходів (корисних моделей), рішення про реєстрацію відомостей про передачу прав на винахід (корисну модель);
- відомості про витрати на створення та реєстрацію винаходу (корисної моделі);
- ліцензійний договір на використання винаходу (корисної моделі) або проєкт ліцензійного договору, проєкт договору про передання прав на винахід (корисну модель);
- дата постановки на баланс майнових прав на винахід (корисну модель);
- довідка про зміну балансової вартості майнових прав на винахід (корисну модель);
- строк корисного використання винаходу (корисної моделі) (загальний і залишковий з урахуванням строку дії патенту);
- опис використання винаходу (корисної моделі) в господарській діяльності;
- розрахунок річного економічного ефекту від використання винаходу (корисної моделі) у порівнянні з аналогами (за наявності);
- фінансова звітність ліцензіата (ліцензіара);
- інформація про ціну (без ПДВ) і собівартість одиниці продукції, яка реалізується з використанням винаходу (корисної моделі);
- бізнес-план/фінансовий план розвитку підприємства, маркетингові дослідження ринку – за наявності.

ДОКУМЕНТИ, ЯКІ НЕОБХІДНІ ДЛЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ОЦІНКИ МАЙНОВИХ ПРАВ НА ПРОМИСЛОВИЙ ЗРАЗОК

- **правовстановлюючі документи:** свідоцтво про реєстрацію промислового зразка, договір про передання прав, договір замовлення тощо;
- відомості про витрати на створення та реєстрацію промислового зразка;
- ліцензійний договір на використання промислового зразка (проект ліцензійного договору, проект договору про передання прав на промисловий зразок);
- строк корисного використання промислового зразка (загальний і залишковий з урахуванням строку дії свідоцтва);
- опис використання промислового зразка в господарській діяльності;
- фінансова звітність ліцензіата (ліцензіара);
- обсяги продажів товарів з використанням промислового зразка (ретроспективні та прогнозні);
- інформація про ціну (без ПДВ) і собівартість одиниці продукції, яка реалізується з використанням промислового зразка;
- бізнес-план/фінансовий план розвитку підприємства, маркетингові дослідження ринку, де використовується промисловий зразок – за наявності.

ДОКУМЕНТИ, ЯКІ НЕОБХІДНІ ДЛЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ОЦІНКИ МАЙНОВИХ ПРАВ НА КОМП'ЮТЕРНУ ПРОГРАМУ

- **правовстановлюючі документи:** свідоцтво про реєстрацію авторського права, договір про передання прав, договір замовлення тощо;
- опис комп'ютерної програми: назва, дата створення, сфера використання, імена авторів-розробників, структура, функції, мови програмування, кількість строк вихідного коду, кількість оригінальних строк вихідного коду, інша інформація, яка описує цінність і унікальність комп'ютерної програми;
- проєкт ліцензійного договору (або дійсний ліцензійний договір) про надання права на використання комп'ютерної програми;
- прогностичні щорічні доходи потенційного ліцензіата від використання комп'ютерної програми протягом строку дії ліцензії;
- опис діяльності замовника оцінки (власника комп'ютерної програми);
- фінансова звітність ліцензіата (ліцензіара).

ДОКУМЕНТИ, ЯКІ НЕОБХІДНІ ДЛЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ОЦІНКИ МАЙНОВИХ ПРАВ НА КОМЕРЦІЙНУ ТАЄМНИЦЮ (ЧАСТИНА 1)

- документи, що підтверджують наявність комерційної таємниці (ноу-хау):
 1. наказ підприємства, що саме ця інформація, яку потрібно оцінити, відноситься до комерційної таємниці (ноу-хау) (обов'язково);
 2. наказ підприємства про затвердження порядку забезпечення збереження комерційної таємниці;
 3. наказ підприємства про затвердження Додатку до Порядку забезпечення збереження комерційної таємниці, який містить інформацію, що саме відноситься до комерційної таємниці;
 4. документи, що підтверджують наявність комерційної таємниці (ноу-хау) у матеріальній формі;
 5. ідентифікаційний лист технічної документації, що саме відноситься до комерційної таємниці (ноу-хау) (за наявності);
- свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір (якщо комерційна таємниця додатково захищена авторським правом);
- договори на створення твору, договір про передання майнових прав на твір;
- договори на створення або передання комерційної таємниці (ноу-хау), акти;
- документи, що підтверджують введення комерційної таємниці (ноу-хау) у господарський обіг (наказ, акт);

ДОКУМЕНТИ, ЯКІ НЕОБХІДНІ ДЛЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ОЦІНКИ МАЙНОВИХ ПРАВ НА КОМЕРЦІЙНУ ТАЄМНИЦЮ (ЧАСТИНА 2)

- первинні бухгалтерські документи (відомості про витрати), що підтверджують постановку майнових прав на комерційну таємницю (ноу-хау) на баланс підприємства (якщо вона вже відображена в балансі);
- відомості про витрати на створення комерційної таємниці (ноу-хау), проектної та конструкторської документації, яка складає комерційну таємницю;
- дані по трудомісткості (якщо комерційна таємниця (ноу-хау), проектна та конструкторська документація була створена на підприємстві в рамках службових обов'язків): час на створення; кількість, кваліфікація та оклади співробітників; кількість сторінок, знаків (строк) на кожній сторінці проектної або конструкторської документації, яка складає комерційну таємницю;
- опис використання та ефективності застосування комерційної таємниці (ноу-хау) в господарській діяльності власника або інших осіб (ліцензіатів);
- проект ліцензійного договору (або дійсний ліцензійний договір) про надання права на використання комерційної таємниці;
- прогноз додаткового прибутку завдяки використанню комерційної таємниці (ноу-хау);
- термін фактичного та корисного використання комерційної таємниці (ноу-хау).

ДОКУМЕНТИ, ЯКІ НЕОБХІДНІ ДЛЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ОЦІНКИ МАЙНОВИХ ПРАВ НА ТВІР

- **правовстановлюючі документи:** свідоцтво про реєстрацію авторського права, договір про передання прав, договір замовлення з автором на створення твору тощо;
 - документи, що підтверджують наявність авторського твору у матеріальній формі (має бути матеріальній носій);
 - форма відтворення твору;
 - тематика та зміст твору;
 - відомості про спосіб використання твору;
 - кількість сторінок та кількість знаків/строк на кожній сторінці твору;
 - час, витрачений на створення твору (трудомісткість);
 - відомості про витрати на створення твору:
1. Якщо твір був створений на підприємстві в рамках службових обов'язків – час, витрачений на створення твору (трудомісткість) з підтверджуючими документами – наказ підприємства про створення твору; кількість залучених працівників; підтвердження створення твору в рамках службових обов'язків, вартість часу творця (творців);
 2. Якщо твір похідний – інформація, на базі чого був створений цей твір і який обсяг інформації був використаний з іншого твору, а який створений додатково.

 +380 (44) 494-05-51

 office@nipo.gov.ua

 м. Київ, вул. Дмитра Годзенка, 1

nipo.gov.ua

